

"VERDUNIN IHME" Tampereläisen Työväen Teatterissa.

Maailmansodan tragiikka mestarillisen taiteen tulkitsemana.

Merkkitapaus Tampereen teatterielämässä.

Hans Chlumbergin suurnäytelmä "Verdunin ihme", jonka ensi-ilta oli Tampereen Työväen Teatterissa torstaina, muodostaa oman kategoriansa n.s. sotinäytelmän joukossa. Kirjailija on syntetisoinut siinä ihmiskunnan kauheimman elämyksen, maailmansodan järkyttävimmät puolet, esittäen ne kymmenenä kiinteästi toistuvina liittyvänä kuvaelmana. Katsoja elää mukana kuolemankenttien kauhunäyissä — ne tulevat silmien eteen haudasta nousevien repaleisten soturien mukana — hän saa kuulla ja nähdä, elää mukana tämän eläimellisen verileikin lopputilin, joka oli 13 miljoonan ihmisen väkivaltainen kuolema, ei muuta.

Näin muodostaa näytelmä katsojalle kokonaiskuvan sekä maailmansodasta että sen seurauksista.

1.

Näytelmän sisällys on lyhyesti seuraava: Muuan saksalainen matkailija Heydner, joka on ottanut osaa Verdunin taisteluihin, on saapunut katselumaan Argonnen metsässä sijaitsevaa taistelupaikkaa. Siinä hänkin oli kerran ollut hautautuneena suureen juoksuhaudaan, johon tuhansia saksalaisia ja ranskalaisia sotilaita oli omistusten sattumien johdosta joutunut kaikessa sovussa viettämään aikaa. Vain kaksi näistä tuhansista pelastui, edellämmainittu saksalainen ja eräs ranskalainen, kaikki muut saivat surmansa, ystävät ja viholliset rintarinnan.

Nähtävästi on tämä ulkonaisestikin ihmeinen joukkomurha niin syvästi järkyttänyt saksalaista sotilasta, että hän istuessaan hautakummulla näkee merkillisen uninäyn: Hauta aukenee äkkiä kuin ihmeen vaikutuksesta, kuolleet heräävät eloon. Repaleisina, nääntyneinä, kauhu kasvoillaan ja ikäänkuin maata allaan tunnustellen, alkavat he varjonomaisen eläytymisensä uudelleen maailmaan ja sen muuttuneisiin olosuhteisiin. Sanoma maailmansodan uhrien ihmeellisestä ylösnousemuksesta kiittää salamanopeudella kaikkiin maailman soppukoihin, kaupunkiin ja kyliin, herättäen epäilyä, ihmettelyä ja kauhua. Kun soturit sitten saapuvat kotiin, on niissä heitä vastaanot-

joko kylmä välinpitämättömyys tai pelko. Niin heidät toivotetaan terve-tulleiksi. Huippuunsa kohoaa näytelmän tragiikka kuudennessa ja seitsemännessä kuvaelmassa. Edellisessä nähdään kaatuneen kyläsuutarin Morelin saapuminen kotiinsa. Kaikki on muuttunut, vaimo on mennyt uusiin naimisiin, liike on nyt vieraan käsissä, kukaan ei tahdo enää tuntea onnetonta. Kun vaimokin hänet työntää luotaan, kääntyy Morel pois. Seitsemännessä kuvaelmassa nähdään saksalaisen kaatuneen, ravintoloitsija Weberin saapuminen kotiinsa. Hänen käy samalla tavalla: äitiä lukuunottamatta pakenevat kaikki häntä.

Maailmansodan kuolleitten ylösnouseminen on saattanut valtakunnat ja hallitukset niin kuohuksiin ja sellaisen pelon valtaan, että kansainvälisyys on kutsuttu koolle neuvottelemaan, miten pälkähästä päästään. Tähän ironisoituun kokoukseen saapuu myöskin ylösnousseitten lähetystö. Tuskaisa halu ajaa heitä saamaan selvyyttä, onko maailmankansoilla oikeudenmukainen rauha, voidakseen uskoa, etteivät ole aivan turhaan kuolleet. Hämmästyneinä ja kaunistuneina on heidän kuitenkin todettava, että ollaan samassa, missä oltiin ennen maailmansotaa: Kesken "neuvotteluja" rupeavat korkeat ministerit ja

kenraalit riitelemään keskenään ja laskettelemaan uhkauksia. Vainajat karkoitetaan takaisin hautoihinsa mukanaan tuskaisa tieto siitä, ettei heidän uhrillaan ole ollut mitään merkitystä, että ennenaikainen kuolema on ollut aivan turha. Säälimätön, synkkä kohtalo puristaa heidät syleilynsä. Armottomampi se tuskin koskaan voinee ihmislasta kohtaan olla. — Se on samalla koko ihmiskunnan synkkää kohtalontragediaa.

Räikeässä ristiriidassa ylösnousestien uhrien vastaanoton ja tylyn kohtelun kanssa, ovat ne "sankarien-palvojaiset", joista on näyte parissa kohtauksessa ja joissa inhimillinen turhamaisuus, raakuus ja kuolleitten luulla keinottelemisenhalu saavat irtosen ilmaisumuodon.

2.

Näytelmä muodostuu epäilemättä

ihailtavan murskaavaksi vastalauseeksi sotaa vastaan. Selvästi se paljastaa tuon joukkomurhan mielettömyyden ja alhaisuuden. Vaikutus saadaan aikaan kuitenkin puhtaasti taiteellisin keinoin. Näytelmä on kauttaaltaan, alusta loppuun suurta taidetta, syntynyt neron innoituksen esiintuomana. — On ollut erittäin onnistunut ajatus vedota ensi kädessä katsojan näköaistiin, sillä siten jo ensi hetkestä viritetään katsomossa eräänlainen kauhunsekainen tunnelma, joka viipyy koko näytelmän ajan, erittäinkin, kun vuorosanat ovat omiansa hetki hetkellä tätä tunnelmaa lisäämään. Se ei ole kalmankauhua, se on ihmiskunnan kohtaloitten traagillisten ristiriitojen synnyttämää järkytystä, joka aste asteelta lisääntyy. Se elokuvamaisuus, joka aiheutuu etupäässä ulkokohtaisten keinojen käytämisestä, on omiansa vain tehostamaan vaikutusta. Se antaa näytelmälle eräänlaista kuulakkuutta, haurautta, kuvamaisuutta, kuoleman kelmeyttä, riistämättä aitoutta ja uskottavuutta. Kun päähenkilöinä ovat vainajat ja kun on kysymyksessä ihme, on tällainen näytelmän sävytys sekä paikallaan että tehoisa. —

Näytelmän monien elävien henkilöitten joukossa on eläviä ja mestarillisia tyyppiirroksia, niinkuin esim. kyläsuutari Vadinet, invaliidi Girgenrath, puhumattakaan suurista herroista ministereistä, kanslereista, kardiinaaleista ja rabbineista, jotka kaikki ovat mestarin käsialaa.

3.

Tampereen Työväen Teatterin historiassa edustaa "Verdunin ihmeen" esitys ehkäpä tähänastista huippusävytystä. Esittäjiä kohtaavat tähän näytelmään käsikäytössä vaikeudet, jotka eivät suinkaan ole pelkästään näyttämötekniillisiä laadultaan. Sen yksilö- ja joukkopsykologia on niin herkkää ja syvää, sen mykkä tuska on niin kohtalonomaista, sen näköalat niin laajoja, että kaiken soinnuttaminen kokonaiskuvaksi vaatii luovia taiteellisia voimia.

Työväen Teatterin esitys vastasi joka suhteessa rohkeutta, jota mainit-

Eronen, joka oli onnistunut saamaan niihin tavallista enemmän vaihtelua. Suoritus ei kuitenkaan vielä ollut täysin moitteeton. Hra Eronen partnereineen tanssi myös suurta innostusta herättäneen soolon.

»Bajadeeri»^{H—m.}

å Tamp. Työv. Teatteri.

Kålmåns vackra operett »Bajadeeri» hade i går sin premiär å Tamp. Työvåen Teatteri. Operetten är ju bekant för så gott som var och en. Det torde ju vara omkring 9 år sedan densamma uppfördes å Tampereen Teatteri närst. och å Kansan Näyttämö i Helsingfors. Att närmare nämna om innehållet är därför överflödigt. Vi minnas ju alla att operetten bjuder på litet skämt och ironi med vår tids hobby. Det skämtas friskt om fox och rumba, om biler och indisk mystik. De unga flirtiga fruarna få sig även en släng av slev.

Att teaterns ledning försökt göra sitt bästa, är man fullt övertygad om. Speciellt bör nämnas Jussi Karis iscensättning, första aktens teaterhall med sin vackra inbjudande struktur och vältröffade miljöstämning, orientalisk samt salen i prins Radjamis palats i Paris, hällen i mystisk orientalsk prakt.

Att operetten ej gjorde samma mäktiga intryck, som vid ur premiären då melodierna voro nya, är alldeles naturligt. Teatern var fullsatt och prestationerna motto-gos med jubel, blommor och applåder.

Kaarlo Kytö som prins Radjami skar i går en stor kvist av lagern. Han såg i denna sin figur innerst människan den människan, och skapade en fin, förnäm och värdig indisk typ, och undvek skickligt att falla till en operett-hjältes vanliga manér. Hans långsamma raffinerade rörelser klädde honom utmärkt. Elna Hellman som Odelte, hade i går icke en fullt så lyckad kväll. Hon spelade alldeles förträffligt, men vad sången beträffar, störde antingen nervositet eller en tillfällig heshet. En utomordentligt rolig trio var markis Napoleon St. Cloche, La Tourette chokoladfabrikören och Marietta den senares hustru, respektive Matti Lehtelä, Hugo Makkonen och Vappu Elo. Isynnerhet Frk. Elo hade en lyckad afton. Hon spelade brilliant och med sådan grace och sådant temperament, att man helt glömde vad eventuellt brast i sången. Dråplig var foxen med Hugo Makkonen, vilken även hade en lyckad kväll. Av övriga roller behöver egentligen nämnas endast Väinö Luutonen som Prinprinetten, Aarn. Jaatinen som Primbizonde och — Jonne bartendem.

De originella danserna voro inövade av Kaarlo Eronen, som själv uppträdde i en solodans, och i en vacker dans med Aira Niemi som partner. Frk. Niemi utförde även ett bedärande soloparti i

Operettieksotiikkaa Tampereen Työvåen Teatterissa.

»Bajadeerin» loistelas ensi-ilta kokosi täyden, kiitollisen katsomon.

Tilaisuuden eräänlaiseen eksoottiseen tunnelmointiin tarjosivat eilen illalla Tampereen Työvåen Teatterissa »Bajadeerin» tutut, mutta jo unhoon jääneet säveleet. Tuttavuuden uudistaminen Työvåen Teatterin loistavan esityksen avulla ei suinkaan ollut hullummaksi, vaan omiansa kaikin puolin virkistämään katsomossa istujaa.

J. Brammer & A. Grünwaldin kirjoittama ja Emmerich Kålmånin säveltämä »Bajadeeri» ei sisällöltään kohoa tavallisen operettitason yläpuolelle. Suurin piirtein se kuitenkin on vapaa sellaisesta äitelästä ja mauttomasta iloittelusta, joka useimmille uusimmille opereteille on tunnusmerkillistä. Katsoja seuraa melkein myötätuntoisesti Pariisiin huvittelemaan saapuneen intialaisen prinssi Radjamin taistelua sen kaunottaren käden voittamiseksi, joka Amorin nuolilla on idän komeata poikaa ampunut. Asiaankuluvan aikailun ja vastaanpyristelyn jälkeen suostuukin kaunotar, laulajatar Odette Darimond prinssin puolisoiksi. —

Kokonaisuudessaan oli operetin näyttämöllepano ja esitys yhdellä sanalla sanottuna loisteliasta. Sen korkeammalle tasolle ei operetin esityksessä juuri hevinkin voitane päästä, ei ainakaan allekirjoittanut muista nähneensä mitään eilisen esityksen edelle mennyttä. Se oli yksityiskohdittaan myöten hiottua, tanssit, kuoroesitykset ja orkesterin suoritus hyvin korkeata tasoa.

Näyttelijöistä oli Kaarlo Kydöllä onnellinen ilta. Joitakin kuoleita kohtia lukuunottamatta sai hän olemukseensa eksoottista väriä ja ruhtinaallista ryhtiä, joka varmaankin on sukua jollekin todelliselle lahorelaiselle prinssi Radjamille. Kydössä omaa teatteri erinomaisen operettivoiman, sillä laulullisestikin hänen esityksensä oli erinomainen. Vaikka Elna Hellman näyttää olevan

luotu toisenlaisia tehtäviä varten kuin operettisankarittareksi, niin sai hän paikoitellen eiliseenkin esitykseensä sytyttävää näyttelemistä, vaikka se kokonaisuudessaan ei vastaakaan korkeimpia vaatimuksia. Se väkinäisyys, jota esitykseen eilen pakostakin tuli, osoitti, ettei Elna Hellman nyt ollut oikein omassa ympäristössään. Kuitenkin oli esitys kokonaisuudessaan sellainen, ettei se estä antamasta eiliselle näyttämötyölle arvosanaa »loisteliasta». Yleensä tekivät muutkin näyttelijät oivaa työtä. Matti Lehtelä ja Hugo Makkonen »vaihtuvina» aviomiehinä sekä Vappu Elo »vaihtuvana» aviovalmona liikuskelivat, tanssivat ja lauloivat todellisella operettirutiinilla ja vauhdilla ja hyvää työtä tekivät muutkin »juonessa» peräti löysässä kiinniolen osien esittäjät. Väinö Luutonen Prinprinettinä on erikoisesti mainittava. — Operetin tunnelmaa ja sen väriä olivat omiansa erikoisesti tehostamaan mainiosti ohjatut ja taidokkaasti suoritettut tanssit. Viehättävien bajadeerien tempelitanssi sai osakseen ansaitut suosionosoitukset samoin kuin tanssien ohjaajan Kaarlo Eronen soolotanssi viimeisessä näytöksessä, ja muutkin tanssiesitykset. Orkesteria johti kapellimestari Einari Halme erinomaisesti. Operetin ohjauksesta oli pitänyt huolta Kosti Elo. Huomattavan osansa edullisen kokonaisvaikutuksen syntymiseen antoi myöskin suuremmin lavastus, jonka oli suorittanut Jussi Kari. —

Työvåen Teatterin »operettivoitto» ei suinkaan ole kirjoitettava yksinomaan kassatilille. Useissa suhteissa voi tällainen hyvin suoritettu operettiesitys merkitä myös eräänlaista taiteellista voittoa.

Varmaankin koonnee teatteri »Bajadeerillaan» vielä monta yhtä täyttää ja kiitollista katsomoa kuin eilen illalla.

O. U. J:nen.

torioitsijat ovat olleet taipuvaisia pitämään Shylockia koomillisena olentona. Mahdollisesti tekijän elinaikana tälle koronkiskurille saatettiin nauraa, mutta meidän silmissämme hän kohoaa traagilliseksi henkilöksi, yksinäiseksi ja voimakkaaksi, mutta silti eräällä tavalla rotunsa edustajaksi, joka päästyään kerran voimansa tuntoon ja lähelle tilaisuutta kostaa vihaamilleen kristityille sortajilleen ja pilkkaajilleen, itse sortuu. Hän tosin säilyttää henkensä, mutta pakollinen myöntyminen tyttärensä Jessikan ja venetsialaisen ylimyksen Lorenzon naimiskauppaan ynnä osittainen omaisuuden menetys merkitsevät Shylockille traagillista nöyryymistä. Tämä näyttää olleen myös Kosti Elon käsitys. Hän oli analysoinut Sheylockin luonteen älykkäästi joka säiettä myöten. Hän oli siinä tehnyt yhtä huolellista ja syvälle käypää työtä kuin yleensä ohjauksissaankin.

Koko näytelmään kantoa taaskin Kosti Elon ohjaukselle tuttua leimaa. Yhteisesityksen tiiviys, yhteissävel, johon hän osaa eri kielet soinnuttaa, oli jälleen moitteeton ja ilahuttava. Hän oli tosin antanut tälle mestarin romanttissävyyiselle näytelmälle jollakin tavalla nykyaikaisen, luonnollisin äänenpainoin ja vaivattomasti eteenpäin liukuvan tempon. Tästä oli johtunut, että jokseenkin kaikki osat saivat jossakin määrin viileän ja sidotun tulkinnan. Tältä kannalta otettuna esimerkiksi Olli Jaatosen Portia-esitys oli täysin hyväksyttävä. Siitä ei tullut aivan sitä Portiaa, joka edustaa Shakespearen viehättävimpiä ja täydellisimpiä nais-hahmoja: sydämeltään lämmin, älyttään kirkas ja toimintatarmoinen, mutta siitä tuli ohjauksen liukuvan hengen mukainen nokkela ja pirteä, tilanteeseen älykkäästi sopeutuva nainen. Samalla tavalla myöskin Uno Wikströmin Antonio oli modernin hillitysti ja taitavasti keskusteleva ylimys, mutta yleissävyltään viileä Shylockin intohimon vastakohtaksi ja tekijän tulkiksi, jollainen hänen ainakin osittain tulisi olla. Kaarlo Kytö on "Elon koulussa" mennyt roima askelin eteenpäin, sen olen jo ennenkin ollut tilaisuudessa toteamaan. Hänen entinen jäykkyytensä on kadonnut, ja ääni on saanut luonnollisen ja irtonaisen kaiun. Hänen Bassanionsa oli tyyli puhdas ja hillitty kuten esityksen koko luonne. Siitä johtuen myöskin Lorenzon ja Jessikan (Arne Jaatinen ja Vappu Elo), joita tavallisesti pidetään kuumempina ja "ajattelemattomampana" parina, kohtaukset, erityisesti kuutamokohtaus, jäivät viileähköiksi. Elna Hellman temperamenttinsa mukaisesti kiskaisi sittenkin Nerissasta irti hyvän joukon herttaista huumoria.

En tahdo väittää, että "Venetsian kauppiaan" esitys tällaisenaan ohjaajakäsityksen mukaan olisi väärä, kun se vain pysyy puitteissaan, kuten se Tampereen Työväen Teatterissa teki. Olihan tämä sama piirre havaittavana Kosti Elon Shylock'ssakin. Eihän sekään loistanut suurilla keinoilla, vaan

esitettiin yksinkertaistetuina ja pieninä elinä.

Tampereen Työväen Teatterin yleisö on tottunut Shakespeareen. Varmaan tämäkin esitys saa jatkuvan menestyksen.

H. V.

KOSTI ELON TAITEILIJAJUHLA.

Vasemmalta: Kaarlo Kytö (Bassanio), Uno Wikström (Antonio) ja Kosti Elo (Shylock).

Unkarilaista rakkautta ja kyläelämää Tampereen Työväen Teatterissa.

»Kylän heittiön« ensi-illassa täpötäysi, kiitollinen katsomo.

Positiivinen teatteri-ilta.

Tulista ja kuumaa, werthermäistä, aitounkarilaista rakkaus- ja lemme-elämää, toraisaa rähinää, näpistelyä, kapakkatunnelmaa, palanen mustalaiselämää y.m., kehyksenä värikkäät unkarilaiset puvut, czardakset, tunnelmallinen musiikki ja laulu, siinä lyhyesti se nähtävä ja kuultava, jonka Tampereen Työväen Teatterin »Kylän heittiö» tarjoaa katsomossa kävijälle.

Näytelmän ensi-ilta oli viime lauantaina ja ansiosta näytteli teatteri täpötäydelle katsomolle, joka suosionosoituksin palkitsi näyttelijäin ponnistukset. Samaa suosiota todistivat kukatkin.

1.

»Kylän heittiö», joka ennenkin on täällä ja toisaallakin suomalaisilla näyttämöillä esitetty ja jonka »vaateparsi» lauantai-illaksi oli korjailtu, on lyhyesti karakterisoiden vaatimaton kyläkuvaus unkarilaisesta maaseudunelämästä. Erittäinkin kuvaillaan siinä Eroksen aikaansaannoksia kylässä. Kaikki näytelmän irtonaiset episodit pyörivät tavalla taikka toisella palkkarenki Göndör Sándorin »onnetoman» rakkauden ympärillä. Nuorukainen on tulisesti lemmentynyt rikkaan tilanomistajan kasvattityttäreen, joka osoitettuaan myötämielisyyttä jonkun aikaa, jättää hänet ja kihlautuu toisen mie-

hen kanssa. Nuorukaisen tunne on kuitenkin syvä kuin muinoin Goethen Wertherillä ja se on vaarassa päättyä melkein yhtä onnettomasti. Mikään Werther ei tämä unkarilainen kylänuorukainen kuitenkaan ole, ja siksi hänestä lopulta tuleekin »kylän heittiö», joka nousee viattoman Boriskatyttösen rakkauden avulla. —

Näytelmässä on kieltämättä paljon sellaisia positiivisia ominaisuuksia, jotka oikeuttavat sen jälleinelämiseen näyttämöllä. Joskin rakkaustunteilu siinä ylittää nykyaikaisen ihmisen eläytymiskyvyn rajat ja jossakin määrässä myöskin hyvän maun vaatimukset, niin koskettaa se kuitenkin siksi herkästi jokaisen ihmiselun elinhermoon, että vastaanottavaisuus on taattu. Näytelmätekniikallisesti ei siitä voi puhua, koska siinä ei ole mitään tekniikkaa. Positiivista siinä on vielä se, että se esittää joitakin oivasti piirrettyjä kansantyyppisiä, niinkuin maanviljelijä Feledi Gáspárin, yövartija Pistan, kanttori Kónyan y.m. —

Näytelmässä on runsaastikin henkisen virkistuksen ja levon rakennus-puita, ja siksi emme voine väittää vain huonon maun motivoivan sitä kannatusta, jolla yleisö kohtelee tämäntapaisia näytelmiä.

Tampereen Työväen Teatterissa suurnäytelmä:

„VERDUNIN IHME“

Tampereen Työväen Teatteri esitti eilen ensi kerran HANS CHLUMBERGIN suurnäytelmän »VERDUNIN IHME», jonka vaikuttava sisällys ja erinomainen esitys voimakkaasti tehosivat salintäyteiseen yleisöön. Eilinen ensi-ilta tunnustettiin erääksi huomattavimmaksi voitoksi, mitä teatterimme on saavuttanut. — Esityksestä selostus sisäsivulla; varsinaisen arvostelun julkaisemme huomenna. Oheiset kuvamme näytelmän eri kuvaelmista. — Vasemmalla kolmas kuvaelma: Muistojuhla sankaripatsaalla, Saksan valtakunnankansleri puhuu. — Oikealla neljäs kuvaelma: Verdunin hautausmaan haudat ovat avautuneet. — Keskellä kahdeksas kuvaelma: Valtojen konferenssi.

Näyttelijäteon päävaikeus „Kylän heittiössä”, varsinkin kolmen päähenkilön, rakastuneen nuorukaisen palkkarenki Sándorin ja häneen rakastuneitten naisten, Boriska-tyttösen ja nuoren naisen Finum Rózsín kohdalta on saada rakkauselämys näyttämään uskottavalta ja aidolta. Se että Kaarlo Kytö, Greta Lindell ja Elna Hellman, jotka lauantaina esittivät mainittuja henkilöitä edellämaitussa järjestyksessä, eivät täydellisesti voittaneet tätä päävaikeutta, johtuu ehkä näytelmän vuosikymmenientakaisesta hengestä ja yllämainitsemistani rajanylityksistä. Kaarlo Kydön Sándorissa oli kyllä aitoudellaan mukaansatempaavia yksityiskohtia — esim siltakohtaus — mutta yhtä silminnähtävä oli epäaitouskin. Se ettei näyttelijä kyennyt antamaan ei laullisesti eikä näyttämöllisesti parastaan, johtui hänestä riippumattomista syistä. Elna Hellman antoi kyllä jälleen oivia näytteitä myötälämiskyvystään, siitä mihin kaikki näyttelijätaito pohjaa ja perustaa, mutta ei Rózsín kokonaiskuva sittenkään ollut täysin uskottava. Miellyttävällä laulullaan Greta Lindell korvasi paljon hänen näyttelemisensä pingoittuneisuusvaikutusta, mikä johtui oman itsensä jättämishalusta. Kehittymistä luonnollisuuteen hänessäkin kuitenkin havaitsee. Onnellisin ja voitokkain ilta ehkä oli Kusti Salalla, jonka kähveltelevä yövartija suorista viivoistaan huolimatta oli melkein pä herkullinen näyttelijäteko. Se oli taidonnäyte, joka ei suinkaan yksinomaan johtunut tehtävän kiitollisuudesta, vaan ennen kaikkea etevästä näyttelemisestä. Se realismi, joka näyttää olevan Kusti Salan näyttelijäluonteen perusominaisuuksia, vietti riemuvoittojaan. Onnittelumme! — Mahtavasta ja mahta-

voivasta rikkaasta „kyläponssarista” Feledi Gáspárista loi Uno Wikström varsin uskottavan kuvan. Ilman korostusta saatiin tuittupäisyys ja äksyys tuntumaan aidolta. Oili Jaatinen liikkui näyttämöllä asiaankuuluvan siroasti ja nakkeli palloja viehkeästi, mutta vaikeaa oli hänen esityksestään päästä selville, mikä Tercsissä saa Sándorin häneen niin tulisesti rakastumaan. Liiallinen pidättyväisyys vie joskus pinnalliseen elehtimiseen ja näyttelemiseen. Matti Lehtelä oli korea ja asiallinen rikkaan miehen „pikkupoika”. Säestävien osien esityksestä voisi löytää paljonkin hyviä pikkupiirteitä. —

Kusti Elon ohjaustaito oisti varsinkin yhteisnäytelyssä, jonkalaiseen pystytään ehkä vain kansallisessa.

Myönteistä voidaan sanoa myöskin tansseista, jotka oli järjestänyt Kaarlo Eronen, musiikista, jonka oli sovittanut teatterin kapellimestari Einari Halme ja lastuksesta, josta oli huolehtinut Jussi Kari. Ne soinnutettiin kaikki harmonisesti näytelmän ja näyttelemisen unkarilaiseen henkeen. Varsinkin on tansseissa kyllä vielä täydellistämistä, samoin kuin orkesterisuorituksissakin, mutta hyvä näinkin.

Jos arvostelija pitää „Kylän heittiötä” täydellisesti mitättömänä näytelmänä, puhuu hän „omaan pussiin”. Siinä on paljon sellaista puhdashenkistä näyttämöleikkittelyä, joka ei vain takaa sille yleisömenestystä, vaan tekee tuon menestyksen osaksi oikeuteuksikin.

Kokonaisuudessaan on Tampereen Työväen Teatterin lauantaista ensi-iltaa pidettävä tosiolojen pohjalla leppävänä positiivisena teatteritekona.

O. U. J:n:n.

Kylän heittiö.

Työväenteatteri esitti eilen uusimpana uutuuksenaan unkarilaislaulunäytelmän „Kylän heittiö” Jussi Suvannon proosallisesti ja laullisesti vastuudestamuokkaamana. Uudennus esiintyi kieltämättä edukseen, mutta itse juttua se ei voinut muuttaa. Se on edelleenkin yhtä ylisentimentaalinen kuin ennenkin. Mielenliikahdukset tapahtuvat nopeudella, jota asiallisen näyttelijäteknikan on vaikea saada perustelluksi. Mutta, niinkuin tosin pitkin, juttu pantiin juoksemaan oikeaan tapaan: itse kukin koetti ottaa asian »tosissaan», mikä tällä kertaa merkitsi juuri edellämaittua sentimentaloimista. Ja näin kaikki menikin lopulta parhain päin. Se suuri sekaannus, joka toisessa näytöksessä pääsee vallalle ja joka on niin isonkoinen, että kaksi näytöstä tarvitaan sen selvittämiseen — se selvisi sittenkin vyhdeltä kerälle. Tuli erinäisiä pareja, erinäisiä anteeksiantoja, erinäisiä mielenmuutoksia sekä päätteeksi finaaliczardaa. Eipä siis valittamiseen syytä, paitsi että tällainen sekahedelmäkeitto näyttää teattereissa olevan melkein välttämätön yleisön mielenkiinnon vireiläpittämiseksi. Mitähän, jos nakkaisi syyttävän kiven yleisön niskaan.

Uno Wikström oli niin tuima isä, että kirosi ennätysajassa kaksi lastaan, mutta annahan olla — oli lopussa jopa leikinymmärtävä perheenpää. Elna Hellman ei tehnyt osastaan juuri mitään hänen mittojaan vastaavaa, mikä oli osan syy, mutta lauloi entistäkin miellyttävämmiin ja taitoisemmin. Greta Lindell otti työnsä tosissaan ja sentimentalisoi sen minkä jaksoi, vaikka väriltään mieltäkiinnittävä

lauku kyllä jäi voittavasti suorituksen parhaaksi. Yksi ja toinen teki roolistaan kuka enemmän, kuka vähemmän, mutta ainoa, jonka tehtävä tällä kertaa oli jo kappaleenkin »ansioista» jotakin, oli Kusti Sala. Jos hän sitten olikin ylivoimainen ja ansaitsi täydestä pitkinmatkaiset sekä lopussa saamansa aplodidit.

Musiikki oli sellaista unkarilaista, joka on kaiken aikaa tutun kaihoisaa ja päättyy viimeistään loppu-ahdeissa unkarilaisittain. Viulu soi tavallista nätimmin. Ohjaus oli Kusti Elon eikä kai hän pidä tavanmukaista kiitosta tällä kertaa välttämättömänä. Tanssit olivat hyvin virkeitä, finaaliczardas kai parhain.

Jos näytelmä vetää väkeä, niin minkä sille mahtaa. Makunsa kullakin.

— rk —

Työväen Teatterin »Bajadeeri».

Työväen Teatteri oli syksyn operettiesitykseksi valinnut Kalmanin tutun »Bajadeerin», jolla eilen oli ensi-iltansa. Katsomo oli täynnä ja yleisö suosiollista, kuten aina tämän teatterin operetti-illoissa.

Kuitenkaan ei »Bajadeerin» esityksessä tuntunut samaa syyttävää tempoa, joka usein on tehnyt Kusti Elon ohjaamat operetit niin nautittaviksi. Puolieksoottinen ympäristö — joka näyttää yleisölle olevan eniten mieleen — ei tällä kerralla saanut oikein luontevaa muotoaan, ja hyvän kuvan esityksen kokonaisuudesta antoivat Jussi Karin dekoratiot, jossa oli värejä ja kirjavuutta liikaakin, toisinaan tyytymättömyyden asti.

Teatterin esitys oli tällä kerralla sekä laullisesti että muutenkin tavallista epätasaisempaa, ja toisinaan saattoi havaita selvää väsymyksen ja liikaräsituksen tuntua. Niinpä sitä oli huomaavinaan esim. Kaarlo Kydön äänessä, vaikka prinssi Radjamin osa toisaalta sopikin hänelle erinomaisesti — hillitty liikuntakin on hänelle vain eduksi. Odetten, bajadeerin, osa oli joutunut Elna Hellmanille, joka temperamentillaan teki siitä kohdittain vallan hyvän, vaikka se muuten kyllä hipoo hänen alansa rajoja. Bajadeeritanssin olisi suotu toisin järjestetyksi. Toista paria esittivät Vappu Elo ja Matti Lehtelä, joista ennen kaikkea edellämaittu viehätti suuresti. Vappu Elolla on kuitenkin vielä paljon työtä edessään sekä äänensä suhteen että muutenkin, mutta nähdäkseni hänen edellytyksensä nousta varsin huomattavaan asemaan tälläkin alalla ovat hyvät. Hugo Makkonen säesti koomillisessa tehtävässä — naamiota myöden hänen parhaassaan pitkään aikaan.

Sivuosia runsaasti, mutta verraten mielenkiinnottomia. Orkesterin tason nostamiseen olisi syytä kiinnittää huomiota, vaikka kapellimestari Einari Halme ottaakin irti sen mitä nykyisestä soittajistosta suinkin voi saada.

Tanssit oli harjoittanut Kaarlo